EKSİK OLAN

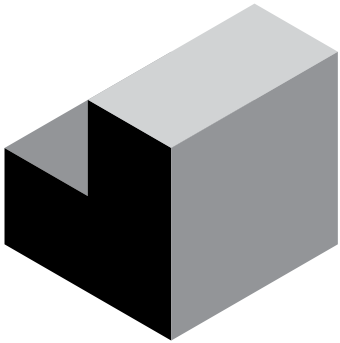

Y. Alp Kozanoğlu
Ömer Çeşit

© KARAKARGA YAYINLARI 139

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

EKSİK OLAN
Ömer Çeşit
Y. Alp Kozanoğlu

Genel Yayın Yönetmeni: M. K. Perker
Yayın Koordinatörü: Mesud Ata
Editör: Başak Tan
Kapak Tasarım: Sedat Gösterikli
Reklam ve Tanıtım Müdürü: Bilgen Ülgen

1. Baskı: Haziran 2018

ISBN: 978-605-2241-37-0

İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumalıoğlu, M. K. Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.

Yayıncı Sertifika No: 13226
Adres: Abdi İpekçi Cad. No 31/5
Nişantaşı / İstanbul
Tel: (0 212) 252 22 42
Fax: (0 212) 252 22 43

karakarga.com
info@karakarga.com
karakargayayinlari
karakargayayinlari
karakargayayin

Baskı: Orient Basım
Ardes: İkitelli OSB mah. Giyim Sanatkarları,
5-A 6-A Blok, no:315, kat:3, Başakşehir/İstanbul
Matbaa Setifika No: 35724

KARAKARGA

İçindekiler

Kitle Psikolojisi 11
Agâh Aydın ■ Eksik Parçamız 19
Frankenstein 25
Mine Söğüt ■ Yazının Gücü Nedir? 33
Oblomovluk 41
İnsan Vücudunun Öyküsü 51
Sinan Canan ■ Değişen Beyin 69
Nebil Özgentürk ■ Babayani 83
Levent Gültekin ■ Onurlu Çıkış 89
Muzaffer Akyol ■ İnsana Dair 99
Kurmacanın Büyülü Dünyası 107
İkinci El Zaman 117
Dr. Jivago Vakası 127
Hakan Günday ■ Yazma Eylemi Üzerine 139
Ahmet Mümtaz Taylan ■ Bir Gün Daha 147
Yevgeni Onegin 159
Nasuh Mahruki ■ Kar Leoparının Buzdan Patikası 169
Cem Say ■ Yapay Zekâ 179
Alper Canıgüz ■ Bir Kara Dejavu 191
Buket Uzuner ■ Hepimizin Hikâyesi 199
Ayfer Tunç ■ Kurgunun Yapısı 205

ARDA KALANLAR 213
Büyük Engizisyoncu 215
Estetiğin Ruhu 219
Var Olmak Üzerine 221
Hakkâri'de Bir Mevsim, Anayurt Otelinde Bir Gün 227
Godot'yu Beklerlen Geçen Hayatlarımız 231
Doktor Jivago ve Homo Sovieticus 235

ÖNSÖZ

***Eksik Olan*'ın Hikâyesi**

Yaklaşık bir buçuk yıl önce, alternatif medya kanalı Medyascope'taki *Eksik Olan* adlı programımıza başlarken, insanların farkındalıklarını artırabilecekleri ve değersizleştirilen, adeta toplumdan saklanan edebiyat, tarih, bilim, sanat gibi kültürel hemen her konuyu program süresince de olsa sunarak nefes alınabilecek bir alan yaratmayı hedefledik. Bizim için bu programın ana amacı farklı bakış açılarının tartışılması, düşüncelerin özgürce dillendirilebildiği, içinden geçtiğimiz bu bunaltıcı dönemde insanları ortak paydada birleştirebilecek ilgi alanlarının gündeme getirildiği bir girişim olmasıydı. Yola ilk çıktığımız zaman, programın istediklerimiz doğrultusunda hedefine varıp varamayacağını biz de bilmiyorduk. Yapmayı istediğimiz şeyler, amaçlarımız elbette vardı, ama bunlar kadar önemli bir durumla daha karşı karşıya gelmiştik; izleyicilere, sizlere bunları aktarabilmek. Zaman ilerledikçe ortaya çıkan programlar, bize hem kendimizi hem de sizleri tanıma fırsatı verdi. Programı kitaplaştırmadaki niyetimiz ise farklı alanlarda gerçekleştirdiğimiz programların arşivlenmesini istememizden doğdu. Konuşulanların yazılı bir şekilde sunulması, konuların sizlere derli toplu bir şekilde iletilmesini sağlayacak ve farklı bakış açıları sunabilecekti; çünkü günümüzde her ne kadar görsellik daha ön planda gibi gözükse de, ilgimizi çeken bir konuyu herhangi bir kitaptan okumak çok daha etkili ve bütünlüklü bir iletişim türü.

***Eksik Olan*'ın Manası**

Eğer insanlara bir şeylerin eksik olduğunu ve ne yaparlarsa yapsınlar bunun asla tamamlanamayacağını söylerseniz canları sıkılır ve kimse eksik olan şeyi aklında tutmak istemez. İnsanların mutlu olmak için olumsuzlukları görmezden gelme gibi bir huyu vardır. Fakat hepimizin çevresinde, dışlanacağını

bile bile düşüncelerini dile getiren cesur bir dostu bulunur. Çoğumuz değerini bilemeden onu kendimizden uzaklaştırırız, ya dile getirdiklerine kulak vermeye hazır değilizdir ya da bizi aşan sevgisine. Aslında önemli değildir iddialarının sonucu, biz onun niyetine aldanmışızdır. Er ya da geç onunla buluşur aklımız, bazen gerçekten de haklıdır, bazen haksız... Fark eder mi? Söylediklerindeki aydınlık, dostluğundaki sadakat ve samimiyet, ancak iş işten geçince anlaşılır ve yanımızda kalan onca arkadaşa, eşe dosta rağmen onu asla unutamayız; çünkü dost denilen, eylemlerinin sonucuna göre onları seçen değil, sizi kaybedeceğini bilmesine rağmen yine de sizin için iyi olduğunu düşündüğü şeyleri söyleyendir. Biz eksik olan dostunuz olmak istedik. Aynı iyiliği hem sizler hem de kendimiz için istedik. İnsan ilk önce kendinin dostu, kendinin açık açık konuşanı olmalı ki dostuna da apaçık olabilsin. Biz bunu hedefledik. Eğer bir eksiklik hissediliyorsa bu hayatidir ve bu eksikliği gidermek ivedidir. Hayati meselelerin ise pazarlığı olmaz ve bu eksikler bu denli önemlidir.

Sahi nedir bu eksik olan? İnsanlığın geçtiği dönem ortada, hepimiz kanlı canlı şahitleriyiz bu iklimin. Sanki her gün, her şey bizi insanlığımızdan biraz daha koparıyor ve biz hayatın hengâmesinde bizden koparılanların farkına bile varamıyoruz. Sonra hızlıca akıp giden haftaların ardından, ilk defa yorgunluğumuzdan kurtulup biraz olsun gücümüzü sadece kendimize ayırabileceğimiz bir an geliyor ve bir şeyleri fark eder gibi oluyoruz, düşününce. Fakat bunun muhakemesine girmek o kadar ağır geliyor ki, o andan hemen kaçıyoruz. Fazla düşündürmeyen ve dinlendirici sandığımız basit bir film izlemek daha cazip geliyor hepimize. Hayat bizi en rahat zamanımızda bile yoruyor. Adeta istiridyenin içine zar zor sığdırılmış inci misali, az ve değerli bu zamanda yanlış olan onca şeyin üzerine gitmek bizi yapayalnız hissettiriyor.

Bu yalnızlık, bu koca dünya sorunları karşısındaki çaresizlik ve yılgınlık hissi, bizi bir şeyleri dile getirme isyanına itti. İnsanların kalbine dokunalım istedik. Hayatımızda eksik olan samimiyeti, bütün içimize attıklarımız karşısında hayal ettiğimiz ama gösteremediğimiz direnişi, kaybettiğimiz ait olma hissini sizlere yaşatmak istedik. İyilikte birleşelim istedik. Evet, bir şeyler eksik ama korkma sevgili okur, bir şeyler hep eksik olacak zaten. Biz, hepimiz, bu eksileri hep doldurmayla çalışacağız. Hayatın tadı da burada değil mi zaten? Hiçbir mücadele vermeseydik, her şey önümüze altın bir tepside sunulsaydı, elde

ettiklerimizin ne değeri kalırdı? Gelin hepimizde eksik olanı kimseyi dışlamadan, kimseyi hedef göstermeden, taraf seçmeyerek, birbirimize saygı duyarak, birbirimize içtenlikle yaklaşarak beraber tamamlamaya çalışalım.

Elinizde tuttuğunuz kitap ne bir mutluluk reçetesi ne de bir hayat rehberi. İçinde hatalar bulabilir, bazı düşüncelere hiç katılmayabilirsiniz. İçinde katiyen "ben bilirim" iddiası barındırmayan, değerli konularda yapılmış bir beyin fırtınası sadece. Size yalnız olmadığınızı ve sizi anladığımızı hissettirebilirsek ne mutlu bize! Şimdi, amacı içindeki konularla insanlığı bir kez daha hatırlatmak olan, klasik yazar-okur –iktidar- ilişkisi kurmayan, kendini bir yere konumlandırmayan ve yazarsız bir kitap hayal edin. Bu, *Eksik Olan*!

KİTLE PSİKOLOJİSİ

Cesur bir gün ölür, korkaksa yaşadığı her gün ölür.
Niccolò Machiavelli

Alp Kozanoğlu: Kitle psikolojisinin iki yanı var. Birincisi evrim kısmı, maymunlardan evrimleştik ve insan bunu geninde taşıyor. İkincisi ise psikolojik kısım; toplumda diğer bireylerle beraber yaşayan insanın, kitlede hâkim olan görüşe uyması durumu var. Çoğunluğun aksi yönünde bir karar almak riskli. Aykırı karar alıp bu kararın yanlış olduğu ortaya çıktığında küçük düşme, kendi zekâsından şüphe etme gibi sonuçlar doğabiliyor.

Ömer Çeşit: Freud, makalelerinde kitle içerisinde bireysel sorumluluğun ve çıkarların ötesine geçen bilinçdışı bir güç doğduğunu söylüyor ve konuyu, toplulukla hareket eden bireyin, artık kendini çok daha güçlü hissetmesi ve davranışlarının sorumluluğunu almaması, yani süper egosunu artık dinlememesi, baskıladığı id*'inin dışarı daha rahat çıkabilmesi şeklinde ele alıyor. Le Bon

---

* İd: (Psikoloji) Sigmund Freud'un üçe böldüğü kişilik yapısının en alt fakat en güçlü basamağı. Freud'a göre id kişinin ilkel benliğidir. Zevk merkezli istekler ve aşırı ısrarcı temel enerjinin çıkış noktasıdır. Temel ve en ilkel benliktir.

ise bu durumu telkin ve bulaşıcılık olarak ikiye ayırır. Telkinden kastı, grubun başındaki liderin söylemlerinin geri kalanlara adeta bir hipnoz etkisi yapması ve bu etkinin herkese bulaşmasıdır. Burada ilginç olan, kişilerin bireysel çıkarlarına uymayan bir söylem olsa da lider figürünün etkisiyle bu söylemin gerçekleştirilmesinde yatıyor. Freud, Le Bon'dan farklı olarak lider ile topluluk arasında libidal* bir bağ olması gerektiğini ve kendileriyle lideri özdeşleştirmeleri gerektiğini savunuyor. Bu özdeşleşme gerçekleştikten sonra bireysel çıkarlar terk edilebiliyor.

Alp Kozanoğlu: Freud ve Le Bon ile birlikte *Kesin İnançlılar* kitabının yazarı Eric Hoffer'dan da bahsetmek gerek. Eric Hoffer, altı yaşına geldiğinde bilinmedik bir nedenden ötürü kör oluyor ve on beş yaşına geldiğinde görme yetisini tekrar kazanıyor. Yaşadığı bu olay sebebiyle okula gidemiyor, kendini yetiştiriyor ve yaptığı gözlemler sonucunda da *Kesin İnançlılar*'ı yazıyor. Kitapta kitle psikolojisiyle ilgili güzel bir tanım var, "Hayatımızda kişisel ilgilerimiz ve umutlarımız, bu hayatı yaşamayı değerli kılmayacak nitelikteyse, hayatı değerli kılacak şeyi kendi dışımızda aramaya şiddetle ihtiyaç duyarız. Nefsini adamanın, sadakatin ve manevi teslimiyetin her çeşidi, aslında ziyan olan değersiz hayatımıza bir anlam verebilecek amaçlara can havliyle sarılmamızdır. Dolayısıyla kişinin kendini yeni bir kişi yapacak şeye sıkıca sarılması elbette hırslı ve aşırı olacaktır. Nefsimize bir dereceye kadar inancımız olabilir ama ulusumuza, dinimize, ırkımıza veya kutsal amacımıza olan inancımız aşırı ve uzlaşmaz olmak zorundadır." Mussolini'nin kara gömleklilerinde veya Hitler'in Nazilerinde kendi benliğini kaybedip üst kimliği kabul edişi, kendini kitleye adayışı çok

* **Libidal:** Libido ile ilgili olan. Libido; insanın yaşama gücünün ve davranışlarının temelini oluşturan yaşam içgüdüsü.

net görebiliriz. Tabii, insanların yaşadıkları hayata karşı duydukları hayal kırıklığı da bu tip radikal bir değişimi kolaylaştırıyor, çünkü zaten kaybedecek bir şeyleri kalmamış oluyor.

Ömer Çeşit: Telkini yapan liderin karşısında, özellikle bu tür eksiklikler taşıyan insanlar daha da etkileniyorlar. Hayata karşı kaybetme duygusu taşıyan insanlar bu gruplara daha fazla tabi oluyorlar. Bir gruba ait olunca hem kendi yenilmişlikleriyle yüzleşmekten kaçıyorlar hem de birincil katkı sağlamadıkları hâlihazırdaki başarıya dâhil olma illüzyonuna kapılarak kendilerini mutlu hissediyorlar. Louis Ferdinand Celine'nin *Gecenin Sonuna Yolculuk* kitabındaki ana karakter 1. Dünya Savaşı'na katılır ve orada yaşanan olayların çok teatral olduğunu fark eder. İnsanların, kendilerini bu tiyatroya çok kaptırdıklarını ve ölüm korkusunun bile üstesinden geldiklerini; fakat bunun aslında hayatın kendisinden bir kopuş olduğundan bahseder. Militarizmin insanlar üzerindeki kopartıcı etkisi gerçekten de budur.

Alp Kozanoğlu: İkinci Haçlı Seferinde St. Bernard adlı rahip, asker toplayabilmek için affediciliği kullanır. Irz düşmanlarını, katilleri, hırsızları, aklınıza gelebilecek bütün uğursuz insanları toplar. Onlara, yüce amaca hizmet ettiklerinde affedileceklerini ve bütün günahlarının silineceğini söyler. Bu sayede bulundukları dışlanmışlık ve aşağılanmışlık durumundan onları çıkartır ve kutsal amacın bir parçası yapar. O insanlar da kutsal amaca ölümüne sarılır ve ölmek onlar için çok basit gelmeye başlar.

Ömer Çeşit: Freud, kilise ve askeriyedeki liderlerin takipçileri tarafından baba figürü gibi görüldüğünden bahseder. Takipçiler birbirleriyle eşit kardeşlerdir ve hepsi lidere libidal bir bağla bağlıdır. Bu da ötekileştirmeyi çok kolaylaştıran bir etkidir.

Alp Kozanoğlu: Söylem üslubu da çok önemli tabii burada. Bu tip liderler normalde takipçilerine bir şeyi direkt değil de anekdotlar

üzerinden anlatırlar. Konservatif bir kişi için yeni bir söylem her zaman korkutucudur, fakat bunu anekdotlar üzerinden yaptığınızda kişinin çözümleme yapmasının önünü açarsınız. Bu da söylemin içselleştirilmesini ve takipçi tarafından sanki bu kendi fikriymiş gibi hissedilmesini sağlar.

Ömer Çeşit: Burada anın önemsizleştirilmesi ve geleceğe dair umut vaadi devreye giriyor. Özellikle muhafazakâr tutumdakiler için geçmiş anlatıları yapılır ve geleceğin de o anlatılan geçmiş gibi olacağının garantisi verilir. Bu da muhafazakâr karakterli topluma hiçbir şeyin değişmeyeceğine dair bir güvence verir. Hâlbuki ne anlatılan geçmiş anlatıldığı gibidir ne de vaat edilen gelecek.

Alp Kozanoğlu: Evrimsel boyutundan konuyu ele alırsak toplumun kararına uyma kolaycılığını da görüyoruz. Kararın yanlış olduğu ortaya çıktığında, bunun sorumluluğu o toplumu oluşturan bireyler arasında paylaşılacağından, hissedilecek başarısızlık hissi de kendiliğinden azalacak. Hâlbuki çoğunluğun aksine farklı bir karar alınıp kötü sonuçlandığında taşınan sorumluluğun ve başarısızlığın getirdiği hissiyat çok daha yoğun olacaktır.

Ömer Çeşit: Kitleyle birlikte hareket etme içgüdüsü, hayatta kalma içgüdüsünden kaynaklanıyor. Beraber yaşayıp mücadele eden hayvanlar bu mücadelede hayatta kalmayı başardıkları için bize aktarılan genler de bunlar oldu. Tabii, insanların goril çizgisinden biraz daha yukarı bir seviyeye çıkmasını beklemiyor da değilim.

Alp Kozanoğlu: Beynin yapısı üzerinden de tartışabiliriz bunu. İnsanlarda beynin üç katmanı varken hayvanlarda sadece iki katman bulunur. Üst beyin olarak adlandırdığımız bu üçüncü katman, kurallara uyma ve mantık kısmıdır. Hayvanlar ise alışkanlıklar üzerinden davranırlar. Bunu açıklamanın en iyi yolu Haç-Civciv deneyi; civcivlerin üzerine haçın gölgesi düşürülür, haç normal tutulduğunda civcivlerin bu gölgeden korkup kaçıştıkları, ters

tutulduğunda ise hiçbir reaksiyon göstermedikleri görülür. Bunun sebebi, haç normal tutulduğunda kısa baş olarak algılanan gölgenin yırtıcı kuşlara, haç ters tutulduğunda ise uzun baş olarak algılanan gölgenin balıkçıl kuşlara benzemesi. Yırtıcı kuşların sayısı, doğada yırtıcı olmayan kuşlara göre daha az. Bu sebeple hayvanlarda şöyle bir mekanizma gelişiyor; yırtıcı olmayan kuşlar yukarıdan sürekli geçiyor ve gölgeleri civcivler tarafından algılanıyor, fakat bir şey olmuyor. Dolayısıyla civcivin beyni bu duruma alışıyor ve tepki vermiyor. Yırtıcı kuş geçtiğindeyse hem geçişler az olduğu hem de saldırılar yaşandığı için beyinleri kaçma refleksini yaratıyor. Deneyde civcivlere yırtıcı kuşu sembolize eden gölgeden daha fazla, balıkçıl kuşu sembolize eden gölgeden daha az düşürüldüğünde civcivlerin tepkilerinin tersine döndüğü gözlemleniyor.

Ömer Çeşit: Kitle psikolojisindeki taklit davranışı da hayvanların alışkanlık üzerinden öğreniş biçimine benziyor. Makaklarla yapılan bir deneyde, onları ormandan çıkarıp gözlemlemek için sahile mısır koyuyorlar. Makaklardan bir tanesi mısırdaki kumu deniz suyuyla temizlemeyi öğreniyor ve sonra diğer hepsi onu taklit ediyor. İnsanlarda da bu durum farklı işlemiyor; liderin bulduğu yol ve başarısı üzerinden takip edilmesi ve alışkanlık olarak tarzının benimsenmesi.

Alp Kozanoğlu: Amerika'da Kuzey-Güney savaşından sonra kaybeden Güneyliler 1865'te Ku Klux Klan adlı bir tarikat oluşturdular; siyah Amerikalılara saldırıyorlar, köleliği savunuyorlar, kazanan ve sistemini kabul ettiren Kuzeylilere kök söktürüyorlardı. Sekiz milyon üyesi ve gizli ritüelleri olan bir tarikattan bahsediyoruz. Devlet bu klanın içine bir ajan sokmayı başardı ve ajan canlı yayında klanın bütün ritüellerini, içyapısını anlattı. Ritüeller sır olmaktan çıktı ve klan dağıldı. Devletin savunduğu tez şuydu; kendini bir kitleye adamış insanı uyandırmanın en iyi yolu, ona